

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

The printed book: a visual history: chronological order: NL+EN: 08.02-13.05.2012, Bijzondere Collecties

Lommen, M.M.J.J.P.; van der Hoek, K.

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Lommen, M., & van der Hoek, K. (2012). The printed book: a visual history: chronological order: NL+EN: 08.02-13.05.2012, Bijzondere Collecties. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Bijzondere Collecties.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

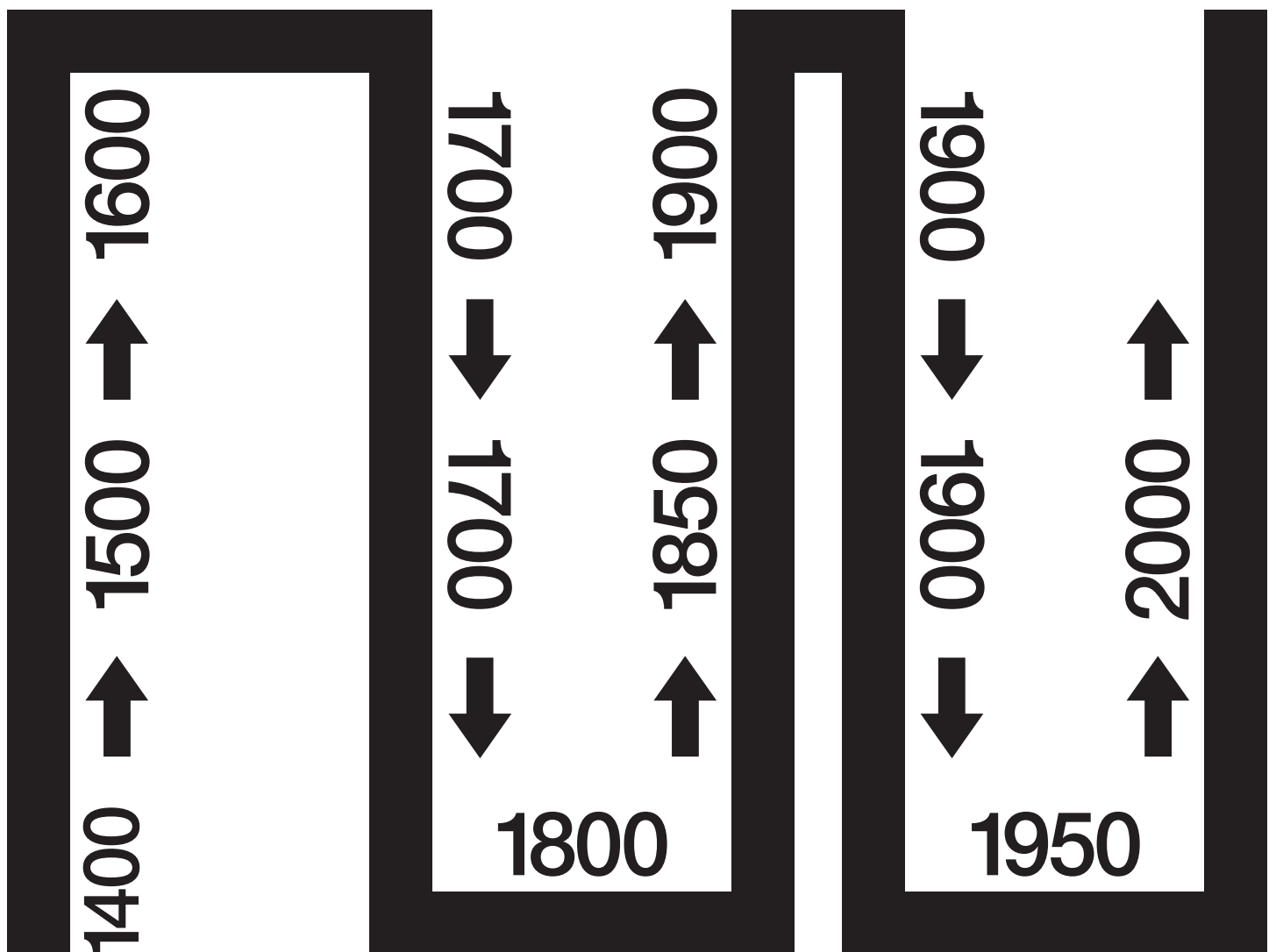
Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

**THE
PRINTED
BOOK**

**A
VISUAL
HISTORY**

**CHRONOLOGICAL
ORDER: NL+EN**

08.02–13.05.2012

**BIJZONDERE
COLLECTIES**

Het gedrukte boek: een visuele geschiedenis
The printed book: a visual history

The printed book: a visual history
Het gedrukte boek: een visuele geschiedenis

Het gedrukte boek

Als een canon van de westerse boekvormgeving laat deze tentoonstelling het gedrukte boek in al zijn verschijningsvormen zien: als prestigeboek en wegwerppocket, als ‘machine à lire’ en beeldboek, en als naslagwerk en kunstwerk. Het gedrukte boek lijkt nu meer en meer een statement tegenover het e-book te worden.

Er zijn beroemde werken uit de periode van 1471 tot nu. Van drukkers uit de handpersperiode en van grafisch ontwerpers en kunstenaars uit de twintigste en eenentwintigste eeuw. Drukkershandboeken illustreren hoe het productieproces door de tijd heen verandert, en kalligrafieboeken en letterproeven geven een gevarieerd beeld van de ontwikkeling van de letter. Voor deze tentoonstelling kon geheel worden geput uit de eigen collecties.

In het tentoonstellingsontwerp van Experimental Jetset komt de traditionele chronologische ordening – in de vaste vitrines – in botsing met een min of meer systematische ordening, losjes gebaseerd op het Dewey Decimale Systeem. Dit rubriceringsstelsel werd in 1876 voor bibliotheken ontwikkeld. Deze ‘Deweyaanse’ opstelling is te zien op de drie lange tafels, die uitwaaiers over de drie ruimtes. De boeken op deze tafels zijn ‘geroofd’ uit de wandvitrines en daar vervangen door lege opbergdozen.

De boekselectie is aangevuld met een video en fotografie. In de video van Aurélien Froment volgt een camera de bewegingen van een historische papiermachine terwijl een verteller reflecteert over de uitvinding en geschiedenis van papier. De foto's van Johannes Schwartz werden speciaal voor deze tentoonstelling gemaakt, en hebben als onderwerp de manier waarop menselijke figuren in de geselecteerde boeken worden gerepresenteerd (niet zelden door middel van typografisch materiaal). In de tentoonstelling worden deze figuren levensgroot opgeblazen. De kunstwerken van Froment en Schwartz onderstrepen het fysieke aspect van drukwerk.

The printed book

As a canon of Western book design, this exhibition celebrates the printed book in all its manifestations: as prestige book and paperback, as ‘machine à lire’ and image book, and as reference book and work of art. The printed book seems to be increasingly becoming a statement against the e-book.

Covering a period from 1471 to date, the exhibition features famous works from printers from the era of the hand-press period as well as graphic designers and artists from the 20th and 21st century. Printers’ manuals illustrate how the production process has evolved over time, and calligraphy manuals and type specimens give a varied picture of the development of lettering and type. This exhibition is compiled exclusively on the basis of our own collections.

In the Experimental Jetset’s exhibition design, the traditional, chronological system of organising books in the fixed display cases conflicts with the more or less systematic system that is loosely based on the Dewey Decimal System. This classification was developed for libraries in 1876. The books on the three long tables that occupy the three rooms are organised according to the ‘Deweyan’ system. These books have been taken out of the wall display cases, where they have been replaced by empty storage boxes.

The selection of books is supplemented by a video and photographs. In the video of Aurélien Froment, a camera tracks the movements of an historic paper machine, while a narrator reflects on the invention and history of paper. The photographs by Johannes Schwartz were commissioned especially for this exhibition and explore the way in which, throughout the selected books, human figures are being represented (often by way of typographic material). In the exhibition, these human figures are blown up life-size. The works of art by Froment and Schwartz bring to the fore the physical side of printed matter.

<p>Het gedrukte boek: bijschriften</p> <p>The printed book: captions</p>	
—	
1471–1500	
—	
1471	Nicolas Jenson <div>Lorenzo Valla, <i>Elegantiae linguae Latinae ...</i><div>Venetië/Venice: Nicolas Jenson, 1471</div></div>
—	
1480	Gheraert Leeu <div><i>Dialogus creaturarum moralisatus</i><div>Gouda: Gheraert Leeu, 1480</div></div>
—	
1482	Erhard Ratdolt <div>Euclides/Euclid, <i>Elementa geometriæ</i><div>Venetië/Venice: Erhard Ratdolt, 1482</div></div>
—	
1483	Bonino de Boninis <div>Robertus Valturius, <i>De re militari</i><div>Verona: Bonino de Boninis, 1483</div></div>
—	
1485	Jacob Bellaert <div>Bartholomaeus/Bartholomew Anglicus, <i>Van den proprieteyten der dinghen</i><div>Haarlem: Jacob Bellaert, 1485</div></div>
—	
1493	Kroniek van Neurenberg / Nuremberg Chronicle <div>Hartmann Schedel, <i>Liber chronicarum</i><div>Nürnberg/Nuremberg: Sebald Schreyer & Sebastian Kammermaister, 1493</div></div>
—	
1495	Johannes & Gregorius de Gregoriis <div>Johannes de Ketham, <i>Fasciculus medicine</i><div>Venetië/Venice: Johannes & Gregorius de Gregoriis, 1495</div></div>
—	
1499	Hypnerotomachia Poliphili <div>Francesco Colonna, <i>Hypnerotomachia Poliphili</i><div>Venetië/Venice: Aldus Manutius, 1499</div></div>
—	
1500–1600	
—	
1503	Hopyl & Estienne <div>Jacques Lefèvre d’Étaples et al., <i>In hoc libro contenta ...</i><div>Parijs/Paris: Wolfgang Hopyl & Henri Estienne I, 1503</div></div>
—	
1505	Aldus Manutius <div>Johannes Aurelius Augurellus, <i>[Poemata]</i><div>Venetië/Venice: Aldus Manutius, 1505</div></div>
—	
1509/1	Luca Pacioli <div>Luca Pacioli, <i>Divina proportione</i><div>Venetië/Venice: Paganino de Paganini, 1509</div></div>
—	
1509/2	Henri Estienne I <div><i>Quincuplex psalterium</i><div>Parijs/Paris: Henri Estienne I, 1509</div></div>
—	
1514	Complutensische polyglotte / Complutensian Polyglot <div><i>Biblia polyglotta, hebraice, chaldaice, graece et latine</i><div>Alcalá de Henares: Arnao Guillén de Brocar, 1514–1517</div></div>
—	

<p>Chronologische lijst, van opmerkingen voorzien</p> <p>Chronological index, annotated</p>	
—	
—	
	Jensons drukletter diende als voorbeeld voor vele romeinen die erna kwamen / Jenson’s printing type served as an example for many roman types that followed.
—	
	Geproduceerd door de succesvolle Leeu dankt dit boek zijn bekendheid aan de houtsneden van onbekende hand / Produced by the successful Leeu, this book owes its fame to the woodcuts which were made by an anonymous master.
—	
	Ratdolts boeken waren zorgvuldig geredigeerd en vormgegeven, zoals ook deze ambitieuze Euclidesuitgave / Ratdolt’s books, including this ambitious Euclidean edition, were carefully edited and designed.
—	
	De afbeeldingen in dit boek over de kunst van het oorlog voeren, worden toegeschreven aan Matteo de’ Pasti / The illustrations in this book on the art of war are attributed to Matteo de’ Pasti.
—	
	Met houtsneden van de anonieme ‘Meester van Bellaert’ / With woodcuts by the anonymous ‘Master of Bellaert’.
—	
	Het rijkst geïllustreerde boek uit de incunabelperiode / The most richly illustrated book from the incunable period.
—	
	Een bundeling medische traktaten met illustraties vermoedelijk uit de School van Andrea Mantegna / This book, a compendium of medical knowledge, features illustrations presumably made by artists from the School of Andrea Mantegna.
—	
	De illustraties zijn vermoedelijk van Benedetto Bordone / The illustrations were presumably made by Benedetto Bordone (–1530).
—	
—	
	De lay-out geeft de ingewikkelde teksten in dit academisch leerboek een heldere structuur / The layout adds structure to the complicated texts in this academic textbook.
—	
	Pocketreeks in uniforme lay-out, gezet in de eerste cursieve drukletter / Pocket-size editions in uniform layout, set in the first italic type.
—	
	Het eerste gedrukte boek over de constructie van de Romeinse kapitalen / The first printed book on the construction of roman capitals.
—	
	Deze uitgave van de Psalmen behoort tot de hoogtepunten van de zestiende-eeuwse Franse boekdrukkunst / This edition of the Psalms belongs to the highlights of 16th-century French printing.
—	
	De eerste complete bijbeluitgave in meerdere talen, voorbereid en gedrukt in de Spaanse stad Alcalá de Henares / The first edition of the bible in multiple languages, prepared and printed in the Spanish city Alcalá de Henares (Latin name: Complutum).
—	

<p>Het gedrukte boek: bijschriften</p> <p>The printed book: captions</p>	
—	
1516	Johann Froben <div><i>Novum instrumentum</i>; ed. Desiderius Erasmus<div>Bazel/Basel: Johann Froben, 1516</div></div>
—	
1519	Theuerdank <div>Maximilian I, <i>Die geuerlichkeiten und eins teils der geschichten des loblichen ... Ritters Tewrdannckhs</i><div>Augsburg: Johann Schönsperger der Ältere/the Elder, 1519</div></div>
—	
1521	Vitruvius <div>Marcus Vitruvius Pollio, <i>De architectura libri dece</i><div>Como: Gottardo da Ponte, 1521</div></div>
—	
1524	Ludovico degli Arrighi <div>Ludovico degli Arrighi, <i>La operina</i><div>Rome: Arrighi, 1523/4</div></div>
—	
1525	Albrecht Dürer <div>Albrecht Dürer, <i>Underweysung der messung</i><div>Neurenberg/Nuremberg: Hieronymus Andreae Formschneider, 1525</div></div>
—	
1529	Geoffroy Tory <div>Geoffroy Tory, <i>Champ fleury</i><div>Parijs/Paris: Tory & De Gourmont, 1529</div></div>
—	
1532	Marco Fabio Calvo <div>Marco Fabio Calvo, <i>Antiquae urbis Romae cum regionibus simulachrum</i><div>Rome: Valerio Dorico, 1532</div></div>
—	
1538/1	Hans Holbein de Jonge / the Younger <div><i>Les simulachres & historiees faces de la mort</i><div>Lyon: Melchior & Gaspar Trechsel, 1538</div></div>
—	
1538/2	Robert Estienne <div><i>Biblia</i><div>Parijs/Paris: Robert Estienne, 1538–1540</div></div>
—	
1543	Andreas Vesalius <div>Andreas Vesalius, <i>De humani corporis fabrica</i><div>Bazel/Basel: Johannes Oporinus, 1543</div></div>
—	
—	
1545	Simon de Colines <div>Charles Estienne, <i>De dissectione partium corporis humani libri tres</i><div>Parijs/Paris: Simon de Colines, 1545</div></div>
—	
1546	Jacques Kerver <div>Francesco Colonna, <i>Hypnerotomachie, ou discours du songe de Poliphile</i><div>Parijs/Paris: Jacques Kerver, 1546</div></div>
—	
1550	Michael Isingrin <div>Leonhart Fuchs, <i>Den nieuwen herbarius</i><div>Bazel/Basel: Michael Isingrin, ca. 1550</div></div>
—	

<p>Chronologische lijst, van opmerkingen voorzien</p> <p>Chronological index, annotated</p>	
—	
	Onmiskenbaar is de invloed van Italiaanse en Franse drukken uit de Renaissance / The unmistakable influence of Italian and French Renaissance books is evident.
—	
	Vanwege de lettervarianten kon men zich lange tijd niet voorstellen dat de tekst met losse loden letters was gezet / Due to the variants of the individual letters, people for a long time had trouble believing that the text was made using movable type.
—	
	Een bewerking in het Italiaans van Cesare Cesariano, schilder en architect / Adapted into Italian by painter and architect Cesare Cesariano (1476/8–1543).
—	
	Het eerste gedrukte schrijfboekje dat de cursief cancelleresca laat zien / The first published writing manual to illustrate the formal chancery hand.
—	
	Dürers belangrijkste werk als auteur, met veel aandacht voor geconstrueerde belettering / Dürer’s most important work as an author, with a strong focus on constructed letterforms.
—	
	Behandelt de proporties van de Romeinse kapitalen en brengt die in verband met de proporties van het menselijk lichaam / Explains and illustrates the theory governing the designs of Roman capitals based upon the proportions of the human body.
—	
	Bevat schematische (deels geïdealiseerde) reconstructies van Rome ten tijde van Romulus, Servius Tullius, Augustus en Plinius / Contains schematic (in part idealised) reconstructions of Rome at the time of Romulus, Servius Tullius, Augustus and Pliny.
—	
	Serie illustraties van Holbein, in hout gesneden door Hans Lützelburger / Series of illustrations by Holbein (1497–1543), cut in wood by Hans Lützelburger.
—	
	Een van Estiennes mooiste boeken en een goed voorbeeld van de klassieke Franse typografie / One of Estienne’s finest books and a good example of classic French typography.
—	
	In technisch opzicht perfect geproduceerd, met illustraties toegeschreven aan Jan Steven van Calcar en de werkplaats van Titiaan / As a technical production, this work ranks high in terms of quality. The illustrations are attributed to Jan Steven van Calcar and the workshop of Titian.
—	
	Colines geldt als de grote typografische vernieuwer van de Franse Renaissance / Colines (–1546) gained a reputation as the great innovator of typography of the French Renaissance.
—	
	De illustraties zijn toegeschreven aan Jean Cousin en Jean Goujon / The artwork is attributed to Jean Cousin and Jean Goujon.
—	
	Lang dé standaard voor kruidboeken in de Nederlanden: eenvoudig, bruikbaar en betaalbaar / Long used as the standard reference book in the Low Countries for herbs: simple, practical and affordable.
—	

Het gedrukte boek: bijschriften <p>The printed book: captions</p>	
—	
1551	Michel de Vascosan <p>Euclides/Euclid, <i>Elementorum liber decimus</i> Parijs/Paris: Michel de Vascosan, 1551</p>
—	
1558/1	Jean de Tournes <p>Gabriele Simeoni, <i>Illustratione de gli epitaffi et medaglie antiche</i> Lyon: Jean de Tournes, 1558</p>
—	
1558/2	Robert Granjon <p>Palaephatus, <i>Le premier livre des Narrations fabuleuses</i> Lyon: Robert Granjon, 1558</p>
—	
1565	Christoffel Plantijn / Christophe Plantin <p>Hadrianus Junius, <i>Emblemata</i> Antwerpen: Christoffel Plantijn/Antwerp: Christophe Plantin, 1565</p>
—	
1569	Biblia polyglotta / Biblia Polyglotta <p><i>Biblia sacra Hebraice, Chaldaice, Græce, & Latine</i> Antwerpen: Christoffel Plantijn/Antwerp: Christophe Plantin, 1569–1573</p>
—	
1572	Henri Estienne II <p>Henri Estienne II, <i>Thesaurus Graecae linguae</i> Genève/Geneva: Henri Estienne II, 1572</p>
—	
1577	Giovan Francesco Cresci <p>Giovan Francesco Cresci, <i>Il perfetto scrittore ...</i> Venetië/Venice: Giovanni Antonio degli Antoni, ca. 1577</p>
—	
1595	Willem Barentsz <p>Willem Barentsz, <i>Nieuwe beschryvinghe ende caertboeck vande Midtlandsche Zee</i> Amsterdam: Cornelis Claesz, 1595</p>
—	
	1600 – 1700
—	
1605	Jan van den Velde <p>Jan van den Velde, <i>Spiegelh der schrijfkonste</i> Amsterdam?: Cornelis Claesz?, ca. 1605/6?</p>
—	
1615	Vincenzo Scamozzi <p>Vincenzo Scamozzi, <i>L' idea della architettura universale</i> Venetië/Venice: Vincenzo Scamozzi, 1615</p>
—	
1627	Paulus Aertsz van Ravesteyn <p>Matthijs van Velden et al., <i>Amsterdamsche Pegasus</i> Amsterdam: Cornelis Willemsz Blaeu-Laken, 1627</p>
—	
1628	De Elzeviers / The Elzeviers <p>Gerard Thibault, <i>Academie de l'espée</i> Amsterdam?: erven/heirs of Gerard Thibault, 1628</p>
—	
1664	Joan Blaeu <p><i>Grooten atlas, oft werelt-beschrijving, in welcke 't ...</i> Amsterdam: Joan Blaeu, 1664</p>
—	

Chronologische lijst, van opmerkingen voorzien <p>Chronological index, annotated</p>	
—	
1551	Vascosan behoort tot de grote Franse typografische ontwerpers van de zestiende eeuw / Vascosan (ca. 1500–1577) was one of the great French typographic designers of the 16th century.
—	
1558/1	De Tournes was een van de meest vooraanstaande uitgevers van zijn tijd met een internationaal, humanistisch getint fonds / De Tournes (1504–1564) was one of the most important publishers of his time, with a list of international, humanist titles.
—	
1558/2	De eerste civilitéletter, gesneden door de virtuoze Robert Granjon in nabootsing van het Franse gotische handschrift uit zijn tijd / The first civilité type, cut by Robert Granjon (1512/3–1590) in imitation of the French gothic script of his time.
—	
1565	Tot de achttiende eeuw bleven embleembundels populair in Europa / The Emblems remained popular in Europe until the 18th century. Illustraties van/illustrated by Geoffroy Ballain & Pieter Huys.
—	
1569	Deze bijbel in vijf talen was de meest ambitieuze publicatie van Christoffel Plantijn / This bible in five languages was the most ambitious publication of Christophe Plantin (1520?–1589).
—	
1572	De drukker Henri Estienne II was ook een van de grote geleerden van zijn tijd / Henri Estienne II (1531–1598) was a printer and one of the great scholars of his time.
—	
1577	De zwellijnen laten het begin zien van de overgang van de brede naar de flexibele, spitse pen / The swelling strokes show the beginnings of the transition to the flexible pointed pen.
—	
1595	Barentsz is nu vooral bekend van de barre overwintering op Nova Zembla / Barentsz (ca. 1560–1597) is now particularly known for his winter spent on Nova Zembla.
—	
—	
—	
1605	Het magnum opus van de schrijfmeester Jan van den Velde / Writing master Jan van den Velde's (1568–1623) magnus opus.
—	
1615	Dit traktaat, met illustraties van Scamozzi zelf, zou internationaal invloedrijk blijken / This treatise, with illustrations by Scamozzi (1548–1616) himself, would prove to be of international importance.
—	
1627	Dit nieuwe type liedboek ontstond in het begin van de zeventiende eeuw / This new type of songbook originated in the 17th century. Illustraties van/illustrations by Jan van de Velde II (ca. 1593–1641).
—	
1628	Dit schermboek, vermoedelijk met illustraties van de auteur, was de meest ambitieuze boekproductie van zijn tijd / This fencing book, presumably illustrated by the author himself, was the most ambitious book production of its time.
—	
1664	De grootste en duurste atlas die op dat moment internationaal verkrijgbaar was / This was the most comprehensive and expensive atlas available internationally at the time.
—	

Het gedrukte boek: bijschriften <p>The printed book: captions</p>	
—	
1683	Joseph Moxon <p>Joseph Moxon, <i>Mechanick exercises</i> Londen/London: Moxon, 1683–1684</p>
—	
	1700 – 1800
—	
1700	Cornelis de Bruijn <p>Cornelis de Bruijn, <i>Voyage au Levant ...</i> Delft: De Bruijn, 1700</p>
—	
1705	Charles Plumier & Imprimerie Royale <p>Charles Plumier (tekst en illustraties/text and illustrations), <i>Traité des fougères de l'Amérique</i> Parijs/Paris: Imprimerie Royale, 1705</p>
—	
1719	Maria Sibylla Merian <p>Maria Sibylla Merian, <i>Over de voortteeling en wonderbaerlyke veranderingen der Surinaemsche insecten</i> Amsterdam: Johannes Oosterwyk, 1719</p>
—	
1723	Martin-Dominique Fertel <p>Martin-Dominique Fertel, <i>La science pratique de l'imprimerie</i> Saint-Omer: Fertel, 1723</p>
—	
1729	Mark Catesby <p>Mark Catesby, <i>The natural history of Carolina, Florida, and the Bahama Islands</i> Londen/London: Mark Catesby, 1729–1747</p>
—	
1733	George Bickham <p>George Bickham, <i>The universal penman</i> Londen/London: Robert Sayer, ca. 1760</p>
—	
1750	Giovanni Battista Piranesi <p>Giovanni Battista Piranesi, <i>Invenzioni capric di carceri all'acqua fort</i> Rome: Giovanni Bouchard, ca. 1750</p>
—	
1751	Diderot & d’Alembert, Encyclopédie <p>ed. Diderot & d’Alembert, <i>Encyclopédie, ou dictionnaire raisonné des sciences ...</i> Parijs/Paris: André Le Breton et al., 1751–1772</p>
—	
1757	John Baskerville <p>Vergilius/Virgil, <i>Bucolica, Georgica, et Aeneis</i> Birmingham: John Baskerville, 1757</p>
—	
1764	Pierre-Simon Fournier <p>Pierre-Simon Fournier, <i>Manuel typographique</i> Parijs/Paris: Barbou, 1764 –‘1766’ (= 1768)</p>
—	
1766	Johannes Enschedé <p>Leopold Mozart, <i>Grondig onderwijs in het behandelen der viool</i>. Haarlem: Johannes Enschedé, 1766</p>
—	

Chronologische lijst, van opmerkingen voorzien <p>Chronological index, annotated</p>	
—	
1551	Het oudste drukkershandboek: een handleiding voor alle aspecten van het lettergieten, het zetten en het drukken / The oldest printing manual: a classic handbook for all aspects of typesetting, setting and printing.
—	
—	
1558/1	De illustraties zijn in kleur gedrukt. De koperplaat werd vóór het afdrukken als het ware met de hand beschilderd. Gekleurde vlakken werden achteraf met een penseel aangebracht / The illustrations are printed in colour. The copper plate was, as it were, hand-painted before being printed. Blocks of colour were painted in afterwards.
—	
1558/2	172 gestileerde kopergravures van Amerikaanse varens van Charles Plumier, ‘botaniste du roi’ / 172 stylised copper engravings of American ferns by ‘botaniste du roi’ Charles Plumier (1646–1704).
—	
1569	Merian publiceerde na haar verblijf in Suriname de resultaten van haar onderzoek naar insecten met platen op groot formaat / After a scientific expedition to Surinam, Merian (1647–1717) published the results of her study into insects, which featured large drawings.
—	
1572	Het tweede gedrukte drukkershandboek, en het eerste in de Franse taal / The second printed printing manual and the first to appear in the French language.
—	
1577	De Engelse natuuronderzoeker Catesby schreef en illustreerde het eerste in kleur uitgegeven vogelboek / The English naturalist Mark Catesby (1683–1749) wrote and illustrated this bird book, which was the first to be published in full colour.
—	
1595	Gegraveerd en voor het eerst uitgegeven in 1733–1741. Bickham was in zijn tijd de vaardigste graveur van modelboeken / Engraved and first published in 1733–1741. Bickham (1683/4–1758) was the most skilled engraver of model books of his day.
—	
1605	Deze etsen stellen imaginaire gevangenissen voor / These etchings depict imaginary prisons.
—	
1615	De 28 delen tellende <i>Encyclopédie</i> was een belangrijke katalysator voor de acceptatie van de verlichtingsideeën. / The <i>Encyclopédie</i> comprised 28 volumes and is considered an important catalyst in the acceptance of Enlightenment ideals.
—	
1627	Velen beschouwen deze Vergilius in zijn sobere elegantie als Baskervilles voornaamste werk / This Virgil in all its sober elegance is considered to be Baskerville’s masterpiece.
—	
1628	Een gedetailleerde beschrijving van het lettergieten en -snijden / A detailed description of typesetting and punchcutting.
—	
1664	Het beste muziekschrift in zijn soort, gesneden door Joan Michael Fleischman voor Enschedé / The best music type of its kind, cut by Joan Michael Fleischman (1707–1768) for Enschedé.
—	

Het gedrukte boek: bijschriften <p>The printed book: captions</p>	
—	
1771	Louis-René Luce <p>Louis-René Luce, <i>Essai d'une nouvelle typographie ...</i> Parijs/Paris: J. Barbou, 1771</p>
—	
1772	Joaquín Ibarra <p>Gaius Sallustius Crispus, <i>La conjuracion de Catilina y La guerra de Jugurta</i> Madrid: Joaquín Ibarra, 1772</p>
—	
1784	François-Ambroise Didot <p>Torquato Tasso, <i>La Gerusalemme liberata</i> Parijs/Paris: François-Ambroise Didot (l'aîné/ The Elder), 1784–1786</p>
—	
1793	Giambattista Bodoni <p>Vergilius/Virgil, <i>Opera</i> Parma: Giambattista Bodoni, 1793</p>
—	
1797	Thomas Bewick <p>Thomas Bewick, <i>History of British birds</i> Newcastle, Londen/London, 1797–1804</p>
—	
	1800–1900
—	
1802	Redouté <p>Pierre-Joseph Redouté, <i>Les Liliacées</i> Parijs/Paris: 1802–1816</p>
—	
1809	Imprimerie Impériale <p><i>Description de l'Égypte ...</i> publié par les ordres de sa majesté l'empereur Napoléon le Grand. Parijs/Paris: Imprimerie Impériale, 1809–1828</p>
—	
1818	Alois Senefelder <p>Alois Senefelder, <i>Vollständiges Lehrbuch der Steindruckerey</i> München/Munich, 1818</p>
—	
1822	William Savage <p>William Savage, <i>Practical hints on decorative printing</i> Londen/London, 1822</p>
—	
1828	Vincent Figgins <p><i>Specimen of printing types</i> Londen/London: Vincent Figgins, 1828</p>
—	
1834	Jean Midolle <p>Jean Midolle, <i>Spécimen des ecritures modernes</i> Straatsburg/Strasbourg, 1834–1835</p>
—	
1840	John Gould <p>John Gould, <i>The birds of Australia</i> Londen/London, 1840–1848, 1869</p>
—	

Chronologische lijst, van opmerkingen voorzien <p>Chronological index, annotated</p>	
—	
1771	Luce sneed letters voor de Imprimerie Royale maar werkte ook voor zichzelf / Luce worked as a punchcutter (Romain du Roi) for the Imprimerie Royale, but he also worked on his own account.
—	
1784	Met deze luxe uitgave vestigde Ibarra zijn naam als Spanjes beste drukker / With this luxury edition, Ibarra (1725–1785) gained a reputation as Spain's best printer.
—	
1797	Typografisch neoclassicisme: een heldere, monumentale lay-out waarin het wit domineert, met op meer rationele basis ontworpen letters en glad velijnpapier / Typographic neo-classicism: a clear, monumental layout in which white dominates, with letters designed on a more rational basis and smooth vellum paper.
—	
1809	Deze monumentale uitgave was niet bedoeld om te lezen; de bezitter liet ermee zien tot de culturele elite te behoren / This monumental publication was not meant to be read; it showed that the owner belonged to the cultural elite.
—	
1809	Bewick wist de techniek van het graveren in hout technisch en artistiek enorm vooruit te brengen / Bewick (1753–1828) revolutionised the craft of wood engraving both in terms of technique and artistically.
—	
1818	Het grootste en meest ambitieuze werk van Redouté. De in kleur gedrukte stippelgravures zijn vervolgens met de hand bijgekleurd / The most comprehensive and ambitious work produced by Redouté (1759–1840). The stipple engravings, printed in colour, are finished by hand.
—	
1822	De atlasdelen op olifantformaat (109×73 cm) waren de grootste gedrukte boeken tot dan toe / In those days, the atlas volumes printed on double elephant folio-sized sheets (109×73 cm) were the largest books that had ever been produced.
—	
1828	Het handboek van Senefelder over zijn uitvinding: de steendruk of lithografie / Senefelder's (1771–1834) manual on his own invention: lithography.
—	
1840	Het drukken van illustraties in kleur (hier in hoogdruk) stond aan het begin van de negentiende eeuw nog in de kinderschoenen / At the beginning of the 19th century, colour printing (here in letterpress) was still in its infancy.
—	
1848	De tweede schreefloze drukletter; deze stijl zou domineren tot in de twintigste eeuw / The second sanserif printing type. This style would dominate until well into the 20th century.
—	
1869	Baanbrekende chromolithografie toegepast op decoratieve belettering van Jean Midolle / Groundbreaking chromolithography applied to decorative alphabets by Jean Midolle (active from 1830 to 1846).
—	
1870	In tegenstelling tot zijn voorgangers maakte Gould gebruik van de lithografie (hand ingekleurd) en niet van de gravure of ets / Contrary to his predecessors, Gould (1804–1881) used (hand-coloured) lithographs instead of engravings or etchings.
—	

Het gedrukte boek: bijschriften <p>The printed book: captions</p>	
—	
1842	Haase, Praag / Prague <p>Gottlieb Haase Söhne, <i>Affiche-Zierschriften</i> Praag/Prague, ca. 1842</p>
—	
1844	Chiswick Press <p>Hannah Mary Rathbone, <i>So much of the diary of Lady Willoughby ...</i> Londen/London, 1844</p>
—	
1859	John Sliegh <p><i>Odes and sonnets</i> Londen/London, 1859</p>
—	
1860	Victoriaans cadeauboekje / Victorian gift book <p>Anne Lydia Bond, <i>Three gems in one setting</i> Londen/London, 1860</p>
—	
1882	Julius Klinkhardt <p><i>Proben-Album der Accidenz-, Buch- und Noten-Druckerei ... und Lithogr. Kunstanstalt ...</i> Leipzig, 1882</p>
—	
1887	Eadweard Muybridge <p>Eadweard Muybridge, <i>Animal locomotion ... 1872–85</i> Philadelphia, 1887</p>
—	
1890	James McNeill Whistler <p>James McNeill Whistler, <i>The gentle art of making enemies</i> Londen/London, 1890</p>
—	
1894	Gerrit Dijsselhof <p>Walter Crane, <i>Kunst en samenleving</i> Vertaling/translation: Jan Vet, Ontwerp/design: Gerrit Dijsselhof Amsterdam, 1894</p>
—	
1895/1	William Morris <p>Dante Gabriel Rossetti, <i>Hand and soul</i> Hammersmith: Kelmscott Press etc., 1895</p>
—	
1895/2	Théo van Rysselberghe <p>Émile Verhaeren, <i>Almanach: cahier de vers</i> Bruxelles/Brussels, 1895</p>
—	
1897	Eragny Press <p>Jules Laforgue, <i>Moralités legendaires</i> Illustrator: Lucien Pissarro Londen/London: Eragny Press, 1897–1898</p>
—	
	1900–2000
—	
1904	Theodore Low De Vinne <p>Theodore Low De Vinne, <i>Modern methods of book composition</i> New York, 1904</p>
—	

Chronologische lijst, van opmerkingen voorzien <p>Chronological index, annotated</p>	
—	
1840	Afficheletters die wedijverden met de opkomende lithografie, waarin volkomen tekenvrijheid bestond / Poster types vie with the emerging technique of lithography, which was attaining popularity among artists due to the freedom it allows.
—	
1840	In 1840 begon de Chiswick Press te experimenteren met de achttiende-eeuwse Caslonletter, hier toegepast in een historiserende vormgeving / In 1840, Chiswick Press started experimenting with the 18th-century Caslon type.
—	
1848	De titelpagina, in hout gegraveerd, telt liefst zes kleuren / The title page with wood-engraved design features no less than six colours.
—	
1869	Bonds tekeningen werden door de lithograaf in meerdere kleuren en goud op steen overgebracht / Bond's illustrations were transferred to stone in multiple colours and gold.
—	
1869	De firma Klinkhardt was grafisch breed actief en telde meer dan vierhonderd werknemers / The Klinkhardt company was active in a broad range of printing-related areas and had more than 400 employees.
—	
1869	Fotopionier Muybridge dankt zijn roem aan de bewegingsstudies van het lichaam / Photographer Muybridge (1830–1904) became well known for his pioneering work on animal locomotion.
—	
1890	De kunstenaar Whistler was auteur én ontwerper van deze bundel, waarvan de asymmetrie zijn Japonisme verraadt / Whistler (1834–1903), author and designer of this book, was a devotee of the cult of Japanese print, which is evident from the book's asymmetrical page layouts.
—	
1890	De industrialisatie had de boekkunst vrijwel vernietigd, vonden vertaler en ontwerper. Met dit boek wilden ze een voorbeeld stellen / According to the translator and the designer, industrialisation had virtually destroyed the art of the book. With this work, they wanted to set an example.
—	
1890	Ambachtelijke boekproductie: handpers, handgeschept papier en in hout gesneden versiering van de eigenaar van de Kelmscott Press, William Morris / Handcrafted book production: hand press, handmade paper and woodcut illustrations by the founder and owner of the Kelmscott Press, William Morris (1834–1896).
—	
1890	Decoratie en illustratie in Art Nouveau-stijl van Théo van Rysselberghe / Decorations and illustrations in Art Nouveau style by Théo van Rysselberghe (1862–1926).
—	
1890	De Eragny Press was een van de private presses die opgericht werden naar het voorbeeld van de Kelmscott Press / The Eragny Press was one of several private presses that was modelled on the Kelmscott Press.
—	
1890	
—	
1890	De Vinne, eigenaar van een grote grafische onderneming, richtte zijn aandacht met name op de verbetering van het reguliere drukwerk / De Vinne (1828–1914), owner of a large printing firm, dedicated himself specifically to improving the standard practice of printing.
—	

<p>Het gedrukte boek: bijschriften</p> <p>The printed book: captions</p>	
—	
1905/1	Harry graaf Kessler & Emery Walker <i>Schopenhauer's sämmtliche Werke</i> , 1 & 2 Leipzig: Insel Verlag, 1905 Lettertekenaar/Lettering artist: Eric Gill
—	
1905/2	Rudolf von Larisch <i>Rudolf von Larisch, Unterricht in ornamentaler Schrift</i> Wenen/Vienna, 1905
—	
1906	Doves Press <i>Goethe, Faust: eine Tragoedie</i> Hammersmith: The Doves Press, 1906–1910 Lettertekenaar / Lettering artist: Edward Johnston
—	
1908	Henry van de Velde <i>Friedrich Nietzsche, Also sprach Zarathustra</i> Leipzig: Insel-Verlag, 1908
—	
1909	Peter Behrens <i>Bogenlampenliste No.4</i> Berlijn/Berlin, 1909
—	
1912	American Type Founders Company <i>American specimen book of type styles</i> Jersey City, NJ, 1912
—	
1919/1	Francesco Cangiullo <i>Francesco Cangiullo, Caffeconcerto: alfabeto a sorpresa</i> Milaan/Milan: Edizioni futuriste di ‘Poesia’, 1919
—	
1919/2	Fernand Léger <i>Blaise Cendrars, La fin du monde filmée par l’ange N.-D.</i> Illustrator, ontwerper/designer: Fernand Léger Parijs/Paris, 1919
—	
1923/1	Bruce Rogers <i>Ernest Dowson, The Pierrot of the minute</i> New York, 1923
—	
1923/2	Ei Lissitzky <i>Vladimir Majakovski, Dlja golosa</i> Berlijn/Berlin, 1923
—	
1923/3	Rudolf Koch <i>Das Evangelium des Markus</i> Offenbach am Main, 1923
—	
1924	Francis Thibaudeau <i>Francis Thibaudeau, Manuel français de typographie moderne</i> , Parijs/Paris, 1924
—	

<p>Chronologische lijst, van opmerkingen voorzien</p> <p>Chronological index, annotated</p>	
—	
	Sobere vormgeving gericht op leesbaarheid. Deze <i>Grossherzog Wilhelm Ernst Ausgabe</i> moest voor een breed publiek toegankelijk zijn / Sober design focused on readability. This <i>Grossherzog Wilhelm Ernst Ausgabe</i> was intended to be accessible to a wide public.
—	
	Dit was lange tijd het belangrijkste handboek voor belettering en kalligrafie in de Duitstalige wereld / For a long period of time, this was the most important manual on lettering and calligraphy in the German-speaking world.
—	
	T.J. Cobden-Sanderson en Emery Walker, vrienden van William Morris, richtten de invloedrijke Doves Press op, waarvan de uitgaven minder versierd waren en typografisch meer verfijnd / T.J. Cobden-Sanderson (1840–1922) and Emery Walker (1851–1933), friends of William Morris, founded the influential Doves Press, which published books with little decoration that emphasised refined and sober typography.
—	
	Deze bijna sacrale <i>Zarathustra</i> is het belangrijkste boekontwerp van de Belg Henry van de Velde / This almost sacred <i>Zarathustra</i> is the most important book design of Belgian Flemish painter and architect Henry van de Velde (1863–1957).
—	
	Met zijn werk voor elektronicaconcern AEG staat Peter Behrens te boek als de eerste ontwerper van een huisstijl / Due to his work for the German electrical company, AEG, Behrens (1868–1940) is now considered to be the first designer to create a corporate identity.
—	
	De grootste catalogus/letterproef die de ATF ooit uitgaf: meer dan 1300 pagina’s / With over 1,300 pages, this is the largest type specimen ever to be published by the ATF.
—	
	Futuristen als Francesco Cangiullo braken voor hun ‘woorden-in-vrijheid’ met taalkundige en typografische regels / Futurist artists, such as Francesco Cangiullo (1888–1977), subverted linguistic and typographic rules in the name of artistic freedom.
—	
	Net als Cendrars had de schilder Léger in deze jaren grote belangstelling voor reclame en belettering in de openbare ruimte / Just like Cendrars, the painter Léger (1881–1955) was very interested in advertising and lettering in public spaces.
—	
	Bruce Rogers decoreerde hier uitbundig met achttiende-eeuwse Fournier-ornamenten / Bruce Rogers (1870–1957) used 18th-century Fournier ornaments for his lavish decorations.
—	
	Ei Lissitzky liet ook de complexe illustraties geheel uit zetmateriaal opbouwen / Ei Lissitzky (1890–1941) wanted the complex illustrations also to be set from the type case.
—	
	Dit ontwerp van Rudolf Koch, met handgetekende belettering, staat in de traditie van de vroege drukkunst / This design of the Gospel of Mark by Rudolf Koch (1876–1934), with hand-lettered coloured initials and headings, follows the tradition of early printing.
—	
	Een zettershandboek dat nog sterk de sfeer ademt van de Art Nouveau / A typesetter’s manual, very much in Art Nouveau style.
—	

<p>Het gedrukte boek: bijschriften</p> <p>The printed book: captions</p>	
—	
1925	Theo van Doesburg & Käte Steinitz <i>Kurt Schwitters, Die Scheuche: Märchen</i> Hannover, 1925
—	
1926	Karel Teige <i>Vitezslav Nezval, Abeceda</i> Praag/Prague, 1926
—	
1927	H.N. Werkman <i>De Ploeg Groningen Holland 1927</i> Groningen, 1927
—	
1928	W.A. Dwiggins <i>W.A. Dwiggins, Layout in advertising</i> New York etc., 1928
—	
1929/1	Wiener Werkstätte <i>Mathilde Flögl, Die Wiener Werkstätte 1903–1928</i> Wenen/Vienna, 1929
—	
1929/2	Harry graaf Kessler & Edward Gordon Craig <i>William Shakespeare, Die tragische Geschichte von Hamlet Prinzen von Dänemark</i> Illustrator: Edward Gordon Craig Leipzig etc. 1928 (= 1929)
—	
1929/3	A.M. Cassandre <i>Bifur: caractère de publicité</i> Ontwerper/designer: A.M. Cassandre Parijs/Paris, 1929
—	
1929/4	John Heartfield <i>Kurt Tucholsky, Deutschland, Deutschland über alles</i> Berlijn/Berlin, 1929
—	
1929/5	Jan Tschichold <i>Franz Roh & Jan Tschichold, Foto-Auge: 76 Fotos der Zeit ...</i> Stuttgart, 1929
—	
1931/1	Eric Gill <i>Eric Gill, An essay on typography</i> Londen/London, 1931
—	

<p>Chronologische lijst, van opmerkingen voorzien</p> <p>Chronological index, annotated</p>	
—	
	Net als voor <i>Dlja golosa</i> werd voor <i>Die Scheuche</i> – grotendeels door Van Doesburg ontworpen – bijna uitsluitend materiaal uit de drukkerij gebruikt / Just as for <i>Dlja golosa</i> (1923), material from the type case was almost exclusively used for <i>Die Scheuche</i> , which was largely designed by Van Doesburg (1883–1931).
—	
	Een collectief kunstwerk uit de koker van de Tsjechische avant-garde groep Devetsil, door lid Karel Teige tot een boek gesmeed / A collective work of art conceived by the Czech avant-garde group Devetsil, made into a book by member artist Karel Teige (1900–1951).
—	
	Deze catalogus bevat naast reproducties een manifest van schilder Johan Dijkstra, dat Ploeglid Werkman typografisch interpreteerde / In addition to reproductions, this catalogue contains a manifesto by painter Johan Dijkstra. The typographic interpretation of it was made by Ploeg member Werkman (1882–1945).
—	
	Dit handboek is geïllustreerd met speciaal getekende voorbeelden van de hand van W.A. Dwiggins / This handbook features specially made illustrations by W.A. Dwiggins (1880–1956).
—	
	De voorkant van de papier-maché band is van Vally Wieselthier (1895–1945), de achterkant van Gudrun Baudisch. Het binnenwerk is van samenstelster Mathilde Flögl / The front of the papermaché binding is by Vally Wieselthier (1895–1945), the back by Gudrun Baudisch (1907–1982). Mathilde Flögl (1893–1958) was responsible for the design of the book interior.
—	
	Met Vergilius’ <i>Eclogen</i> behoort de Hamlet tot de beroemde uitgaven van de Cranach Presse van Harry graaf Kessler / Along with Virgil’s <i>Eclogen</i> (1926), this <i>Hamlet</i> is one of the finest books to be printed at the Cranach Press of Count Kessler.
—	
	De Fransman Cassandre, pseudoniem van Adolphe Jean-Marie Mouron, was een van de meest succesvolle grafisch ontwerpers uit het interbellum / The French painter and commercial poster artist Cassandre, pseudonym of Adolphe Jean-Marie Mouron (1901–1968), was one of the most successful graphic designers of the Interbellum period.
—	
	Heartfield, geboren als Helmut Herzfeld, vestigde zijn naam met fotomontages / Heartfield (1891–1968), born Helmut Herzfeld, gained international recognition for his photomontages.
—	
	Dit fotoboek van Jan Tschichold vormt een voorbeeld van Nieuwe Typografie: door het standaard papierformaat (A4), de asymmetrische lay-out, het uitsluitend gebruik van onderkast en door de niet-luxe afwerking / This photo book by Jan Tschichold (1902–1974) is an example of the New Typography because of its standard size paper (A4), asymmetrical layout, exclusive use of lower case letters and non-luxurious finish.
—	
	Eric Gill paste consequent vrije regelval toe. Zetsel in blokvorm (uitgevuld) zou minder rustig zijn door de onregelmatige woordspaties / Eric Gill (1882–1940) consistently used unjustified line endings. He believed justified text was less legible due to its variations in word spacing.
—	

Het gedrukte boek: bijschriften

The printed book: captions

—	
1931/2	Piet Zwart <p><i>Reclame</i></p> Rotterdam: Nijgh en Van Ditmar, 1931
—	
1937	Jan van Krimpen <p>Aristophanes, <i>The frogs</i></p> New York: The Limited Editions Club, 1937
—	
1948/1	Pierre Faucheux <p>Henri Pichette, <i>Les épiphanies</i></p> Parijs/Paris, 1948
—	
1948/2	Richard Paul Lohse <p>Richard Wright, <i>Wir Neger in Amerika</i></p> Zürich, 1948
—	
1949	Jan Tschichold <p>Kate O’Brien, <i>Without my cloak</i></p> Harmondsworth, 1949
—	
1953	Herbert Bayer <p><i>World geo-graphic atlas</i></p> Chicago, 1953
—	
1954	Willem Sandberg <p><i>9 jaar Stedelijk Museum Amsterdam, 1945–’54</i></p> Amsterdam
—	
1956/1	Marie Neurath (Isotype) <p>Marie Neurath. <i>Außen – innen: was ist drinnen?</i></p> Wenen/Vienna, 1956
—	
1956/2	Robert Massin <p>Blaise Cendrars, <i>L’Or: la merveilleuse histoire du général Johann August Suter</i></p> Parijs/Paris, 1956
—	
1956 /3	Lester Beall <p>S.S. Field, <i>DF: a place in the country</i></p> Brookfield Center, CT, 1956
—	
1957	Paul Rand <p>Ann & Paul Rand, <i>Sparkle and spin: a book about words</i></p> New York, 1957
—	

Chronologische lijst, van opmerkingen voorzien

Chronological index, annotated

—	
1931	Verschenen in het jaar dat Piet Zwart ook zijn spraakmakende postzegels in fotomontage voor de PTT maakte / This book was published in the year that Piet Zwart (1885–1977) made his much talked about stamps for the PTT, depicting Queen Wilhelmina against a photomontage background.
—	
1937	Gezet uit achttiende-eeuwse letters, waarvan drukker Enschedé in Haarlem de originele matrijzen bezat / This book was set using 18th-century letters, of which Enschedé in Haarlem owned the original matrices. Illustrator: John Austen. Ontwerper/designer: Jan van Krimpen (1892–1958)
—	
1948	Dada en het surrealisme behoorden in die jaren tot de inspiratiebronnen van ontwerper Pierre Faucheux / Dada and Surrealism were sources of inspiration at the time for designer Pierre Faucheux (1924–1999).
—	
1948	In de asymmetrische, schreefloze lay-out heeft Lohse telkens opnieuw gezocht naar een ideale beeld-tekstverhouding / Lohse’s (1902–1988) refined asymmetrical sans serif layout strives for an ideal ratio of text and image on each spread.
—	
1949	Van 1947 tot 1949 nam Jan Tschichold bij Penguin Books de typografie en productie van de verschillende reeksen onder handen / From 1947 to 1949, the German typographer Jan Tschichold (1902–1974) redesigned various Penguin Books series.
—	
1953	Dit relatiegeschenk, geredigeerd en ontworpen door Herbert Bayer (1900–1985), paste geheel binnen het pr-beleid van CCA, producent van kartonnen verpakkingen / This business gift, edited and designed by Herbert Bayer (1900–1985), dovetailed with CCA’s PR policy as a producer of cardboard packaging.
—	
1954	Het gebruik van pakpapier en de toepassing van gescheurde vormen waren handelsmerken van directeur-ontwerper Willem Sandberg / Designer and director of the Stedelijk Museum Willem Sandberg (1897–1984) used packing paper and ripped edges as part of his signature style.
—	
1956	Marie Neurath werkte met haar man Otto volgens de ‘Wiener Methode’, later herdoopt tot Isotype: International System of Typographic Picture / Marie Neurath (1898–1986) and husband Otto worked according the ‘Vienna Method’, which was later renamed Isotype: International System of Typographic Picture Education.
—	
1956	Op het linnen bandje in irisdruk creëerde Massin de typografische sfeer van een affiche uit de negentiende eeuw / On the cloth cover in rainbow colours, Massin recreated the typography of a 19th-century poster.
—	
1956	In deze glossy pr-brochure vertelt Lester Beall over de ontwerpfilosofie van zijn ontwerp bureau / In this glossy PR brochure, Lester Beall (1903–1969) talks about the design philosophy of his design bureau.
—	
1957	Rand werd bekend met zijn corporate logo’s uit de jaren vijftig en zestig voor IBM, UPS en ABC / Rand (1914–1996) was most famous for the corporate logos he created in the 1950s and 1960s for IBM, UPS and ABC.
—	

Het gedrukte boek: bijschriften

The printed book: captions

—	
1958/1	Karl Gerstner <p><i>Geigy heute</i>; ed. Markus Kutter</p> Bazel/Basel, 1958
—	
1958/2	Max Huber & Giovanni Pintori <p>Adriano Olivetti et al, <i>Olivetti 1908–1958</i></p> Ivrea, 1958
—	
1963	Willy Fleckhaus <p><i>edition suhrkamp</i></p> Frankfurt am Main, 1963 –
—	
1964	Rémy Peignot & Adrian Frutiger <p><i>Univers: 21 variations sur un thème unique</i></p> Parijs/Paris: Deberny & Peignot, 1964
—	
1966	Wim Crouwel (Total Design) <p>Remco Campert, <i>De letter ... n</i></p> Amsterdam, 1966
—	
1967	Quentin Fiore <p>Marshall McLuhan & Quentin Fiore, <i>The medium is the massage</i></p> New York, 1967
—	
1968	Christian Chruxin <p>Rainer Langhans & Fritz Teufel, <i>Klau mich</i></p> Frankfurt am Main etc., 1968
—	
1970	Wolf Vostell <p><i>Kunst der sechziger Jahre</i></p> Keulen/Cologne: Wallraf-Richartz-Museum, 1970
—	
1971	Katy Hepburn <p><i>Monty Python’s big red book</i>; ed. Eric Idle</p> Londen/London, 1971
—	
1977	Massimo Vignelli <p>Miklos D.F. Udvardy, <i>The Audubon Society field guide to North American birds: western region</i></p> New York, 1987. 1e dr. / 1st ed. 1977
—	
1981	Helmut Brade <p><i>Pass auf! Hier kommt Grosz</i></p> Leipzig, 1981
—	
1988	Irma Boom <p>Paul Hefting, <i>Nederlandse postzegels 87+88</i></p> Den Haag / The Hague, 1988. 2 delen/ 2 volumes
—	

Chronologische lijst, van opmerkingen voorzien

Chronological index, annotated

—	
1958	Dit jubileumboek van Karl Gerstner is onder meer door zijn bijna vierkante formaat en rastertypografie exemplarisch voor Zwitserse typografie / This anniversary book designed by Karl Gerstner (1930–) exemplifies Swiss typography through, amongst other things, its square format and grid typography.
—	
1958	De progressieve, culturele idealen van Olivetti waren terug te vinden in alle uitingen: van architectuur tot de product- en grafische vormgeving / Olivetti’s progressive, cultural ideals could be found in all artistic expressions, from architecture to product and graphic design.
—	
1963	Een gewaagd minimalistisch concept van Willy Fleckhaus voor Suhrkamp Verlag / A daring, minimalistic concept by Willy Fleckhaus (1925–1983) for Suhrkamp Verlag.
—	
1964	Het ontwerp van deze proef is van Rémy Peignot). De inmiddels wereldwijd gebruikte drukletter is van Adrian Frutiger / The design of this specimen is by Rémy Peignot (1924–1986). The typeface, which is now used all over the world, was designed by Adrian Frutiger (1928–).
—	
1966	Deze uitgave, ontworpen door Wim Crouwel, is een literair en grafisch spel met de letter <i>n</i> / This booklet, designed by Wim Crouwel (1928–), is a literary and graphic game that centres around the letter <i>n</i> .
—	
1967	De Amerikaanse ontwerper Quentin Fiore trad behalve als ontwerper ook als redacteur op, wat toen uitzonderlijk was / American designer Quentin Fiore (1920–) was also the editor of the book, which was unusual at the time.
—	
1968	Het anti-esthetische ontwerp van Christian Chruxin sloot naadloos aan bij het onderwerp / Christian Chruxin’s (1937–2006) anti-aesthetic design worked perfectly with the subject matter.
—	
1970	De ontwerper van de catalogus, Fluxus-kunstenaar Wolf Vostell, stond er zelf in met vrij werk / The designer of this catalogue, Fluxus artist Wolf Vostell (1932–1998), was also represented in it.
—	
1971	Bevatte de tv-show van de Pythons pastiches op televisiegenres, het <i>Big red book</i> (met blauwe band) was een pastiche op gedrukte media / While Monty Python’s television show used pastiches of a variety of television genres, the <i>Big Red Book</i> (with blue cover) was a pastiche on the printed media.
—	
1977	De in Milaan geboren Massimo Vignelli is het modernistische credo altijd trouw gebleven / The Milan-born Massimo Vignelli (1931 –) has always stayed true to the modernist credo.
—	
1981	Binnen het overwegend anti-modernistische DDR-kunstklimaat trok dit ontwerp van Helmut Brade de aandacht / This book by Helmut Brade (1937 –) must have been a daring piece of work in the largely anti-modernist art climate of the DDR.
—	
1988	In deze opdracht voor een staatsbedrijf zijn alle regels voor leesbaarheid door Irma Boom provocatief overtreden / For this assignment, which was commissioned by a state-owned company, Irma Boom (1960–) provocatively abandoned the rules of legibility.
—	

Het gedrukte boek: bijschriften
The printed book: captions

-
- 1992 **Paula Scher (Pentagram)**
Edward Z. Epstein & Lou Valentino, *Those lips, those eyes*
New York, 1992
-
- 1995 **Bruce Mau**
Rem Koolhaas & Bruce Mau, *Small, medium, large, extra-large*
Rotterdam, 1995
-
- 1997 **Rudy VanderLans (Emigre)**
Hypnopædia: 140 patterns: designed by Zuzana Licko
Berkeley, CA, 1997
-
- 2000–2010
- 2000 **Derek Birdsall**
Common worship: services and prayers for the Church of England
Londen/London, 2000
-
- 2001 **Stefan Sagmeister**
Peter Hall, *Sagmeister made you look*
New York, 2004. 1e dr./ 1st ed. 2001
-
- 2008 **Joost Grootens**
Jelte Boeijenga, Jeroen Mensink, *Vinex atlas*
Rotterdam, 2008
-
- 2010 **Irma Boom**
Jennifer Butler, *James, Jennifer, Georgina are the Butlers*
Fotograaf / Photographer: Erwin Olaf
Londen/London, 2010
-

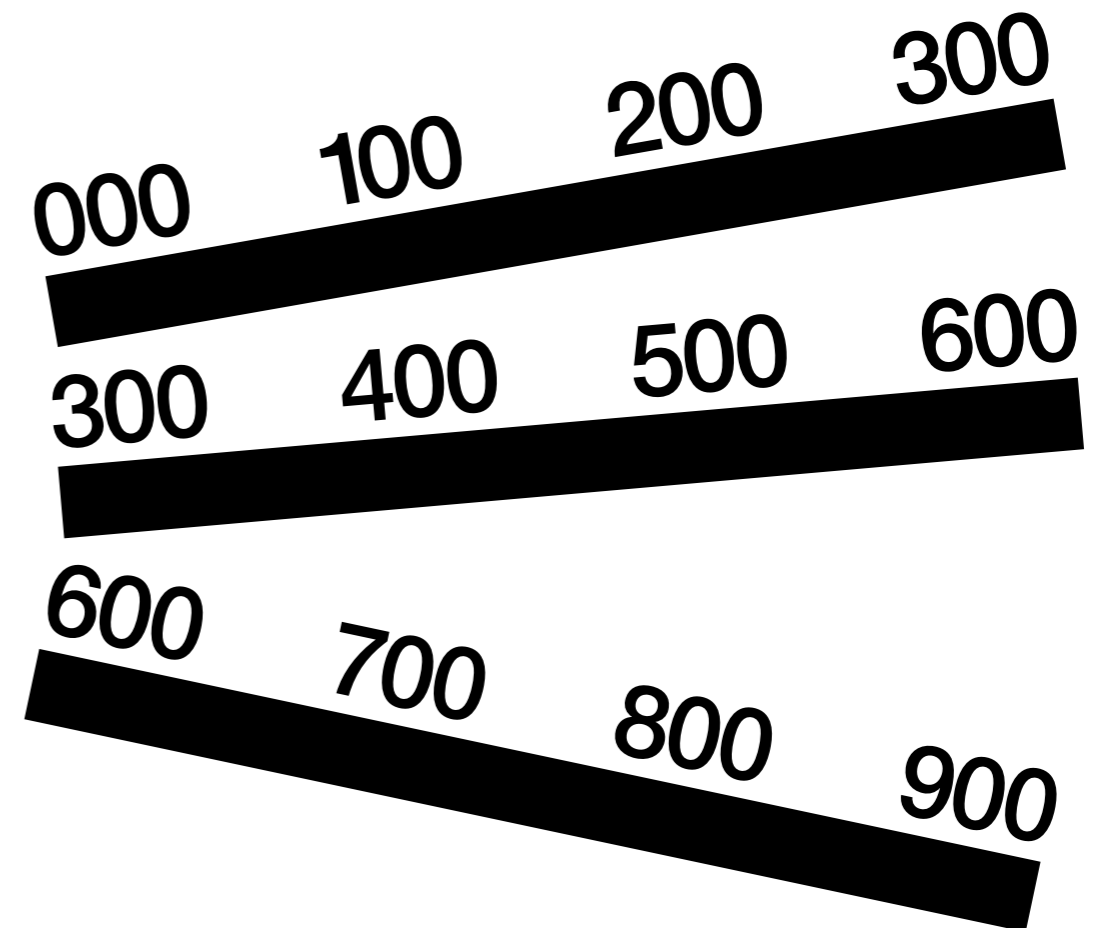
Chronologische lijst, van opmerkingen voorzien
Chronological index, annotated

-
- Paula Scher nam de titel letterlijk met esthetische uitsnedes en composities van ogen en monden van Hollywoodsterren / Paula Scher (1948–) took the title literally, with aesthetic blowups and compositions of eyes and mouths of classic Hollywood movie stars.
-
- Koolhaas' projecten zijn in dit ontwerp van Bruce Mau naar omvang gepresenteerd; een boek om in te browsen / In this design by Bruce Mau (1959–), Koolhaas' projects are arranged according to scale. This is a book for browsing.
-
- Rudy VanderLans was een pionier van de digitale typografie. Dit proefje is bijna klassiek vormgegeven / Rudy VanderLans (1955–) is a pioneer of digital photography. The design of the specimen *Hypnopædia* is almost classical.
-
- Het officiële kerkboek van de Anglicaanse Kerk (oplage bijna een miljoen exemplaren) in een modernistisch ontwerp van Derek Birdsall / The official service book of the Anglican Church (with a circulation of nearly one million) in a modernist design by Derek Birdsall (1934–).
-
- Een 'show and tell' boek. Dagboeknotities van vormgever Sagmeister en commentaar van opdrachtgevers begeleiden de hoofdtekst / A 'show and tell' book by graphic designer Stefan Sagmeister (1962–). In *Sagmeister made you look*, handwritten excerpts from his diary and comments from clients accompany the main text.
-
- Grafisch ontwerper Joost Grootens gebruikt hier geen standaard CMYK-kleuren maar een eigen kleurenpalet / Graphic designer Joost Grootens (1971–) did not use standard CMYK colours, but his own colour palette.
-
- De vormvernieuwing zit in de rug. Die bestaat uit drie lamellen, waardoor dit boekontwerp van Irma Boom geopend iets sculpturaals krijgt / The spine consists of three strips, giving this book by Irma Boom (1960–) a sculptural quality when it lies open.
-

THE PRINTED BOOK

A VISUAL HISTORY

DEWEY DECIMAL SYSTEM

08.02–13.05.2012

BIJZONDERE
COLLECTIES

Het Dewey Decimale Systeem in de tentoonstelling

In het tentoonstellingsontwerp, ontwikkeld door Experimental Jetset, komen twee modellen fysiek met elkaar in botsing; enerzijds de gebruikelijke, chronologische ordening, zoals uitgesteld in de vaste, traditionele vitrines. Anderzijds een meer subjectieve volgorde, losjes gebaseerd op het Dewey Decimale Systeem (een ordeningssysteem voor bibliotheken, dat in 1876 werd ontwikkeld door de Amerikaan Melvil Dewey, en sindsdien wereldwijd wordt gehanteerd). Deze 'pseudo-Deweyaanse' opstelling is tentoongesteld op drie lange, lichte tafels, die uitwaaiëren door de drie ruimtes, en daarbij als het ware door de traditionele muren heen breken.

(De boeken op deze lange tafels zijn feitelijk 'geroofd' uit de traditionele vitrines – in de vitrines worden de ontbrekende boeken vervangen door lege 'dummy's'.)

**000 – 999 Dewey decimale systeem /
000 – 999 Dewey decimal system**

De tien hoofdklassen / The ten main categories
(Alleen in het Engels / Only in English)

---

000 General works
100 Philosophy
200 Religion
300 Social sciences
400 Language
500 Science
600 Technology
700 Arts & recreation
800 Literature
900 History & geography

The Dewey Decimal System in the exhibition

In the exhibition design, as developed by Experimental Jetset, two models physically clash. On the one hand, there is the usual chronological order, as displayed in the fixed, traditional showcases. On the other hand, there is a more subjective arrangement, one that's loosely based on the the Dewey Decimal System (a system of library classification, developed in 1876 by the American Melvil Dewey, and used in libraries worldwide ever since). This 'pseudo-Deweyan' selection is exhibited on three long, light tables, beaming through the three rooms, seemingly 'breaking' through the traditional walls.

(The books shown on these long tables are actually 'robbed' from the traditional showcases – in the showcases, empty 'dummies' replace the missing books.)

Het gedrukte boek: bijschriften <p>The printed book: captions</p>	
—	
000 – 999 Dewey decimale systeem / 000 – 999 Dewey decimal system	
—	
Tweede onderverdeling / Second summary <p>(Alleen in het Engels / Only in English)</p>	
—	
000 Computer science, knowledge & systems	
—	
002 The book	
—	
Mathieu Lommen <p><i>Het boek van het gedrukte boek / The book of books: 500 years of graphic innovation</i> Amsterdam, 2012</p>	
—	
010 Bibliographies	
020 Library & information sciences	
030 Encyclopedias & books of facts	
040 [Unassigned]	
050 Magazines, journals & serials	
060 Associations, organizations & museums	
070 News media, journalism & publishing	
080 Quotations	
090 Manuscripts & rare books	
100 Philosophy & psychology	
—	
110 Metaphysics	
120 Epistemology	
130 Parapsychology & occultism	
140 Philosophical schools of thought	
150 Psychology	
160 Logic	
170 Ethics	
180 Ancient, medieval & Eastern philosophy	
190 Modern Western philosophy	
—	
193 Philosophy of Germany & Austria	
Henry van de Velde <p>Friedrich Nietzsche, <i>Also sprach Zarathustra</i> Leipzig: Insel-Verlag, 1908</p>	
—	
Deze bijna sacrale Zarathustra is het belangrijkste boekontwerp van de Belg Henry van de Velde / This almost sacred Zarathustra is the most important book design of Belgian Flemish painter and architect Henry van de Velde (1863–1957).	
—	
200 Religion	
—	
210 Philosophy & theory of religion	
—	
220 The Bible	
Complutensische polyglotte / Complutensia Polyglot <p><i>Biblia polyglotta, hebraice, chaldaice, graece et latine</i> Alcalá de Henares: Arnao Guillén de Brocar, 1514–1517</p>	
—	
De eerste complete Bijbeluitgave in meerdere talen, voorbereid en gedrukt in de Spaanse stad Alcalá de Henares / The first edition of the Bible in multiple languages, prepared and printed in the Spanish city Alcalá de Henares (Latin name: Complutum).	
—	
230 Christian theology	
—	

Deweyaanse lijst, van opmerkingen voorzien <p>Deweyan index, annotated</p>	
—	
240 Christian practice & observance	
250 Christian pastoral practice & religious orders	
260 Christian social work & worship	
—	
264 Public worship	
Derek Birdsall <p><i>Common worship: services and prayers for the Church of England</i> Londen/London, 2000</p>	
—	
Het officiële kerkboek van de Anglicaanse Kerk (oplage bijna een miljoen exemplaren) in een modernistisch ontwerp van Derek Birdsall / The official service book of the Anglican Church (with a circulation of nearly one million) in a modernist design by Derek Birdsall (1934–).	
—	
270 History of Christianity	
280 Christian denominations & sects	
290 Other religions	
300 Social sciences	
—	
301 Sociology & antropology	
Quentin Fiore <p>Marshall McLuhan & Quentin Fiore, <i>The medium is the massage</i> New York, 1967</p>	
—	
De Amerikaanse ontwerper Quentin Fiore trad behalve als ontwerper ook als redacteur op, wat toen uitzonderlijk was / American designer Quentin Fiore (1920–) was also the editor of the book, which was unusual at the time.	
—	
310 Statistics	
320 Political science	
—	
322 Relation of state to organized groups	
Christian Chruxin <p>Rainer Langhans & Fritz Teufel, <i>Klau mich</i> Frankfurt am Main etc., 1968</p>	
—	
Het anti-esthetische ontwerp van Christian Chruxin sloot naadloos aan bij het onderwerp / Christian Chruxin's (1937–2006) anti-aesthetic design worked perfectly with the subject matter.	
—	
330 Economics	
340 Law	
350 Public administration	
360 Social services	
370 Education	
Johannes Enschedé <p>Leopold Mozart, <i>Grondig onderwijs in het behandelen der viool</i>. Haarlem: Johannes Enschedé, 1766</p>	
—	
Het beste muziekschrift in zijn soort, gesneden door Joan Michael Fleischman voor Enschedé / The best music type of its kind, cut by Joan Michael Fleischman (1707–1768) for Enschedé.	
—	
370 Alois Senefelder	
Alois Senefelder, <i>Vollständiges Lehrbuch der Steindruckerey</i> München/Munich, 1818	
—	

Het gedrukte boek: bijschriften <p>The printed book: captions</p>	
—	
Luce sneed letters voor de Imprimerie Royale maar werkte ook voor zichzelf / Luce worked as a punchcutter (Romain du Roi) for the Imprimerie Royale, but he also worked on his own account.	
—	
380 Commerce, communications & transportation	
390 Customs, etiquette & folklore	
400 Language	
410 Linguistics	
420 Old English languages	
430 German languages	
440 French & related languages	
450 Romanian & related languages	
460 Spanish & Portuguese languages	
470 Latin & Italian languages	
480 Classical & modern Greek languages	
—	
483 Classical Greek dictionaries	
Henri Estienne II <p>Henri Estienne II, <i>Thesaurus Graecae linguae</i> Genève/Geneva: Henri Estienne II, 1572</p>	
—	
De drukker Henri Estienne II was ook een van de grote geleerden van zijn tijd / Henri Estienne II (1531–1598) was a printer and one of the great scholars of his time.	
—	
490 Other languages	
500 Science	
510 Mathematics	
—	
516 Geometry	
Erhard Ratdolt <p>Euclides/Euclid, <i>Elementa geometriae</i> Venetië/Venice: Erhard Ratdolt, 1482</p>	
—	
Ratdolts boeken waren zorgvuldig geredigeerd en vormgegeven, zoals ook deze ambitieuze Euclidesuitgave / Ratdolt's books, including this ambitious Euclidean edition, were carefully edited and designed.	
—	
520 Astronomy	
530 Physics	
540 Chemistry	
Karl Gerstner <p><i>Geigy heute</i>; ed. Markus Kutter Bazel/Basel, 1958</p>	
—	
Dit jubileumboek van Karl Gerstner is onder meer door zijn bijna vierkante formaat en rastertypografie exemplarisch voor Zwitserse typografie / This anniversary book designed by Karl Gerstner (1930–) exemplifies Swiss typography through, amongst other things, its square format and grid typography.	
—	
550 Earth sciences & geology	
560 Fossils & prehistoric life	
570 Biology	
580 Botany	
590 Zoology	
—	
598 Birds	
John Gould, <i>The birds of Australia</i> Londen/London, 1840–1848, 1869	
—	

Deweyaanse lijst, van opmerkingen voorzien <p>Deweyan index, annotated</p>	
—	
In tegenstelling tot zijn voorgangers maakte Gould gebruik van de lithografie (hand ingekleurd) en niet van de gravure of ets / Contrary to his predecessors, Gould (1804–1881) used (hand-coloured) lithographs instead of engravings or etchings.	
—	
598 Thomas Bewick <p>Thomas Bewick, <i>History of British birds</i> Newcastle, Londen/London, 1797–1804</p>	
—	
Bewick wist de techniek van het graveren in hout technisch en artistiek enorm vooruit te brengen / Bewick (1753–1828) revolutionised the craft of wood engraving both in terms of technique and artistically.	
—	
598 Massimo Vignelli <p>Miklos D.F. Udvardy, <i>The Audubon Society field guide to North American birds: western region</i> New York, 1987. 1e dr. / 1st ed. 1977</p>	
—	
De in Milaan geboren Massimo Vignelli is het modernistische credo altijd trouw gebleven / The Milan-born Massimo Vignelli (1931–) has always stayed true to the modernist credo.	
—	
600 Technology	
610 Medicine & health	
—	
612 Physiology	
Eadweard Muybridge <p>Eadweard Muybridge, <i>Animal locomotion ... 1872–85</i> Philadelphia, 1887</p>	
—	
Fotopionier Muybridge dankt zijn roem aan de bewegingsstudies van het lichaam / Photographer Muybridge (1830–1904) became well known for his pioneering work on animal locomotion.	
—	
620 Engineering	
630 Agriculture	
—	
638 Insect culture	
Maria Sibylla Merian, <i>Over de voortteeling en wonderbaerlyke veranderingen der Surinaemsche insecten</i> , Amsterdam: Johannes Oosterwyk, 1719	
—	
Merian publiceerde na haar verblijf in Suriname de resultaten van haar onderzoek naar insecten met platen op groot formaat / After a scientific expedition to Surinam, Merian (1647–1717) published the results of her study into insects, which featured large drawings.	
—	
640 Home & family management	
650 Management & public relations	
—	
659 Advertising & public relations	
Piet Zwart, <i>Reclame</i> Rotterdam: Nijgh en Van Ditmar, 1931	
—	
Verschenen in het jaar dat Piet Zwart ook zijn spraakmakende postzegels in fotomontage voor de PTT maakte / This book was published in the year that Piet Zwart (1885–1977) made his much talked about stamps for the PTT, depicting Queen Wilhelmina against a photomontage background.	
—	

Het gedrukte boek: bijschriften

The printed book: captions

—
660   **Chemical engineering**
670   **Manufacturing**
680   **Manufacture for specific uses**

—
686   **Printing & related activities**
Haase, Praag / Prague
Gottlieb Haase Söhne, Affiche-Zierschriften
Praag/Prague, ca. 1842

Afficheletters die wedijverden met de opkomende lithografie, waarin volkomen tekenvrijheid bestond / Poster types vie with the emerging technique of lithography, which was attaining popularity among artists due to the freedom it allows.

—
690   **Building & construction**

—
700   **Arts & recreation**

—
703   **Graphic arts**
Karel Teige
Vítězslav Nezval, *Abeceda*
Praag/Prague, 1926

Een collectief kunstwerk uit de koker van de Tsjechische avant-garde groep Devetsil, door lid Karel Teige tot een boek gesmeed / A collective work of art conceived by the Czech avant-garde group Devetsil, made into a book by member artist Karel Teige (1900–1951).

—
703   Theo van Doesburg & Käte Steinitz
Kurt Schwitters, *Die Scheuche: Märchen*
Hannover, 1925

Net als voor *Dlja golosa* werd voor Die Scheuche – grotendeels door Van Doesburg ontworpen – bijna uitsluitend materiaal uit de drukkerij gebruikt / Just as for *Dlja golosa* (1923), material from the type case was almost exclusively used for *Die Scheuche*, which was largely designed by Van Doesburg (1883–1931).

—
710   **Architecture**

—
711   **Architectural structures**
Giovanni Battista Piranesi
Giovanni Battista Piranesi, *Invenzioni capric di carceri all'acqua forte*
Rome: Giovanni Bouchard, ca. 1750

Deze etsen stellen imaginaire gevangenis­sen voor / These etchings depict imaginary prisons.

—
720   **Landscaping & area planning**

—
726   **Herbaceous plants**
Michael Isingrin
Leonhart Fuchs, *Den nieuwen herbarius*
Bazel/Basel: Michael Isingrin, ca. 1550

—
Lang dé standaard voor kruidboeken in de Nederlanden: eenvoudig, bruikbaar en betaalbaar / Long used as the standard reference book in the Low Countries for herbs: simple, practical and affordable.

Deweyaanse lijst, van opmerkingen voorzien

Deweyan index, annotated

—
730   **Sculpture, ceramics & metalwork**
740   **Drawing**
750   **Painting**
760   **Fine & decorative arts**
770   **Photography & computer art**
780   **Music**
790   **Sports & games & entertainment**
800   **Literature**

—
805   **Serial publications**
Willy Fleckhaus
edition suhrkamp
Frankfurt am Main, 1963

Een gewaagd minimalistisch concept van Willy Fleckhaus voor Suhrkamp Verlag / A daring, minimalistic concept by Willy Fleckhaus (1925–1983) for Suhrkamp Verlag.

—
810   **American literature in English**
820   **English & Old English literatures**
830   **French & related literatures**

—
833   **French fiction**
Robert Massin
Blaise Cendrars, *L'Or: la merveilleuse histoire du général Johann August Suter*
Parijs/Paris, 1956

Op het linnen bandje in irisdruk creëerde Massin de typografische sfeer van een affiche uit de negentiende eeuw / On the cloth cover in rainbow colours, Massin recreated the typography of a 19th-century poster.

—
840   **German & related literatures**

—
847   **German humor & satire**
John Heartfield
Kurt Tucholsky, *Deutschland, Deutschland über alles*
Berlijn/Berlin, 1929

Heartfield, geboren als Helmut Herzfeld, vestigde zijn naam met fotomontages / Heartfield (1891–1968), born Helmut Herzfeld, gained international recognition for his photomontages.

—
850   **Italian, Romanian & related literatures**
860   **Spanish & Portuguese literatures**
870   **Latin & Italic literatures**

—
871   **Latin poetry**
Giambattista Bodoni
Vergilius/Virgil, *Opera*
Parma: Giambattista Bodoni, 1793

Deze monumentale uitgave was niet bedoeld om te lezen; de bezitter liet ermee zien tot de culturele elite te behoren / This monumental publication was not meant to be read; it showed that the owner belonged to the cultural elite.

—
880   **Classical & modern Greek literatures**
890   **Other literatures**

Het gedrukte boek: bijschriften

The printed book: captions

—
891   **East Indo-European & Celtic literatures**
El Lissitzky
Vladimir Majakovski, *Dlja golosa*
Berlijn/Berlin, 1923

El Lissitzky liet ook de complexe illustraties geheel uit zetmateriaal opbouwen / El Lissitzky (1890–1941) wanted the complex illustrations also to be set from the type case.

—
900   **History & geography**

—
901   **Philosophy & theory**
Hopyl & Estienne
Jacques Lefèvre d'Étaples et al., *In hoc libro contenta ...*
Parijs/Paris: Wolfgang Hopyl & Henri Estienne I, 1503

De lay-out geeft de ingewikkelde teksten in dit academisch leerboek een heldere structuur / The layout adds structure to the complicated texts in this academic textbook.

—
910   **Geography & travel**

—
912   **Atlases, maps, charts & plans**
Marco Fabio Calvo
Marco Fabio Calvo, *Antiquae urbis Romae cum regionibus simulachrum*
Rome: Valerio Dorico, 1532

Bevat schematische (deels geïdealiseerde) reconstructies van Rome ten tijde van Romulus, Servius Tullius, Augustus en Plinius / Contains schematic (in part idealised) reconstructions of Rome at the time of Romulus, Servius Tullius, Augustus and Pliny.

—
920   **Biography & genealogy**
930   **History of ancient world (to ca. 499)**
940   **History of Europe**
950   **History of Asia**
960   **History of Africa**
970   **History of North America**
980   **History of South America**
990   **History of other areas**

—
999   **Extraterrestrial worlds**
Herbert Bayer
World geo-graphic atlas
Chicago, 1953

Dit relatiegeschenk, geredigeerd en ontworpen door Herbert Bayer (1900–1985), paste geheel binnen het pr-beleid van CCA, producent van kartonnen verpakkingen / This business gift, edited and designed by Herbert Bayer (1900–1985), dovetailed with CCA's PR policy as a producer of cardboard packaging.

Het gedrukte boek: een visuele geschiedenis

The printed book: a visual history

—

Fotografie

Johannes Schwartz (München, 1970) woont en werkt in Amsterdam en wordt vertegenwoordigd door Van Zoetendaal Collections, Amsterdam (www.johannesschwartz.com).

—

Video

Aurélien Froment, *The Foudrinier Machine Interlude*, 2010
Froment (1976–) is een Franse kunstenaar, die in Nederland wordt vertegenwoordigd door Motive Gallery, Amsterdam.

—

Publicatie

Het boek van het gedrukte boek: een visuele geschiedenis, samengesteld door Mathieu Lommen. Amsterdam University Press / Lannoo, 2012. Full colour, 463 p., 49,50 euro's. Ontwerp Cees W. de Jong. Een Engelstalige editie (*The book of books: 500 years of graphic innovation*) verscheen bij Thames & Hudson, een Duitstalige (*Das Buch der schönsten Bücher*) bij DuMont.

—

Colofon

Concept en ontwerp: Experimental Jetset, Amsterdam
Samenstelling en tekst: Mathieu Lommen
Projectleiding: Ellen Borger
Coördinatie inrichting: John Robben
Technische Dienst: Jessy Balentina, Wout Borst, Abdel Hammouch, Ron Leenheer, Frank Moolhuizen, Mario Westmaas
Restauratie en conservering: Femke Coevert, Anne Doebele, Rachelle Keller, Alexandra Nederlof, Jessica Pollard
Communicatie en pr: Marian Mulder, Kim Dekker
Tekstredactie: Klaas van der Hoek
Met dank aan de Vrienden van de Bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam, Ton Bruins, Azim Koning, Steph Scholten en Garrelt Verhoeven.

—

 UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

BIJZONDERE COLLECTIES

—

Drukwerk

A2-affiche, uitnodiging, flyer: Lenoirschuring, Amstelveen
A0-affiche: Wyber Zeefdruk, Amsterdam
Hand-out: Dijkman Offset, Amsterdam

—

The printed book: a visual history

Het gedrukte boek: een visuele geschiedenis

—

Photography

Johannes Schwartz (Munich, 1970) lives and works in Amsterdam and is represented by Van Zoetendaal Collections, Amsterdam (www.johannesschwartz.com).

—

Video

Aurélien Froment, *The Foudrinier Machine Interlude*, 2010
Froment (1976–) is a French artist, who is represented in the Netherlands by Motive Gallery in Amsterdam.

—

Publication

Het boek van het gedrukte boek: een visuele geschiedenis, compiled by Mathieu Lommen. Amsterdam University Press / Lannoo, 2012. Full colour, 463 pp., 49,50 euros. Design Cees W. de Jong. Thames & Hudson issued an English-language version of the book (*The book of books: 500 years of graphic innovation*), and a German edition (*Das Buch der schönsten Bücher*) was published by DuMont.

—

Colophon

Concept and design: Experimental Jetset, Amsterdam
Compilation and text: Mathieu Lommen
Project management: Ellen Borger
Coordination design: John Robben
Technical Services: Jessy Balentina, Wout Borst, Abdel Hammouch, Ron Leenheer, Frank Moolhuizen, Mario Westmaas
Conservation and restoration: Femke Coevert, Anne Doebele, Rachelle Keller, Alexandra Nederlof, Jessica Pollard
Communication and PR: Marian Mulder, Kim Dekker
Text editing: Klaas van der Hoek
With thanks to the Association of Friends of the Library of the University of Amsterdam, Ton Bruins, Azim Koning, Steph Scholten and Garrelt Verhoeven.

—

 **Nederlands
Instituut voor
Design en Mode**

 Hexspoor
Webshop Support

—

Printing

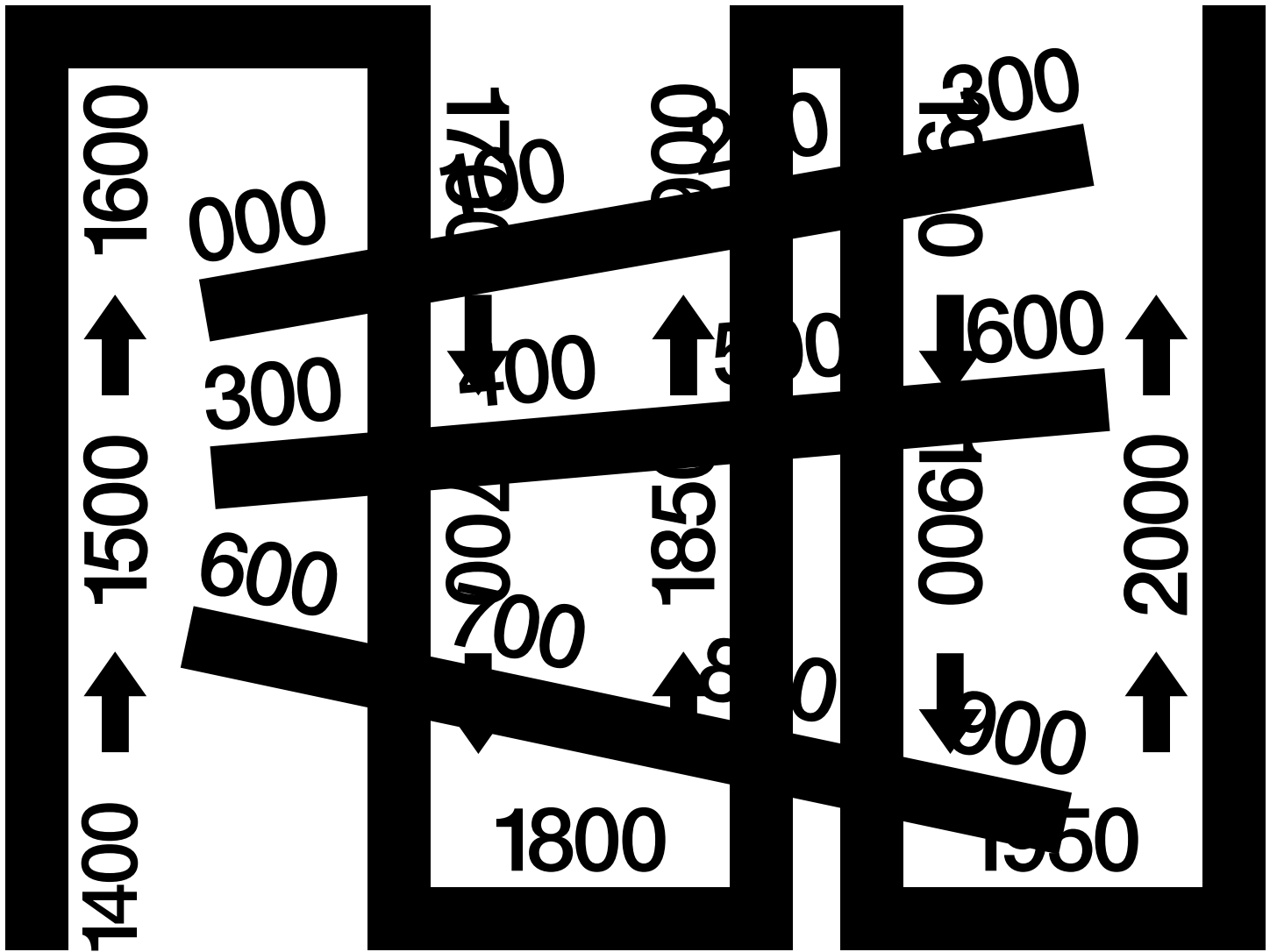
Offset poster A2, invitation, flyer: Lenoirschuring, Amstelveen
Silkscreen poster A0: Wyber Zeefdruk, Amsterdam
Rotation offset hand-out: Dijkman Offset, Amsterdam

—

THE
PRINTED
BOOK

A
VISUAL
HISTORY

DEMAND ECONOMIC
SYSTEM

EXHIBITION INDEX